

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 214

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 13. september 2022

Algus 14.30, lõpp 15.45

Juhataja: Liina Kersna (aseesimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Helle-Moonika Helme, Jaak Juske, Siim Kiisler, Signe Kivi, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder (Aadu Must asendusliige), Heidy Purga, Marko Šorin

Komisjoni ametnikud: Urvo Klopets (nõunik-sekretariaadijuhataja), Silja Tammeorg (nõunik)

Kutsutud: Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna juhataja Ülle Matsin ning ministri nõunik Marit Sepma; kollektiivse pöördumise esindajad Kristina Kallas ja Liliana Šašlova. (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise "Suunamine Ukraina lapsed õppima eestikeelsesse kooli" - arutelu
2. Riigikogu otsuse „Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine“ eelnõu ettevalmistamine
3. Riigikogu otsuse „Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine“ eelnõu ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Liina Kersna tegi komisjonile ettepaneku, muuta 2. ja 3 päevakorrapunkti järjekorda. Komisjon nõustus ning kinnitas päevakorra järgmiselt:

1. Kollektiivse pöördumise "Suunamine Ukraina lapsed õppima eestikeelsesse kooli" - arutelu
2. Riigikogu otsuse „Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine“ eelnõu ettevalmistamine
3. Riigikogu otsuse „Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine“ eelnõu ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivse pöördumise "Suunamine Ukraina lapsed õppima eestikeelsesse kooli" arutelu

Kristina Kallas sõnas, et algatuse ajendiks oli küll Ukraina sõjapõgenikest laste suurearvuline tulek Eesti haridussüsteemi, kuid tegelikult on rahvaalgatuse mõte muuta ühte haridussüsteemi fundamentaalset põhimõtet. Tulevikus võiks kõik Eestisse sisse rändavad lapsed, sõltumata nende emakeelest, suunata kodulähedasse eestikeelsesse kooli. Olemasolevad venekeelsed koolid võiksid jääda siiski kohalike rahvusvähemuste koolideks

seni, kuni nende järele on vajadus. Vastava muudatusega on võimalik saavutada, et eestikeelne kool on muutumas ühtseks kooliks, mis võtab suurema kohustuse ja valmisoleku integreerida lapsi, kelle kodune keel ei ole eesti keel. Kallas lisas, et täna puudub eestikeelsel koolil kohustus võtta laps oma kooli, kui piirkonnas leidub ka alternatiivne venekeelne kool. Samasugune praktika eksisteerib juba üle 40-ne aasta Kanadas Quebeci provintsis, kus ametlikuks riigikeeleks on prantsuse keel. Kõik sisserändavad lapsed, sõltumata nende kodusest keelest, lähevad prantsuskeelsetesse koolidesse. Piirkonnas eksisteerivad ka ingliskeelsed koolid, kuid need on jäetud ainult ajaloolistele anglokeelsetele kanadalastele. Prantsuskeelses koolis on keelekümbelklassid, mis on mõeldud lastele, kes Quebeci kolides ei valda prantsuse keelt, kuid peavad pikemas plaanis sulanduma prantsuskeelsesse haridussüsteemi. Kallas lisas, et selle meetodiga tagatakse sisserännanute integreerimine ühiskonda.

Liina Kersna sõnas, et Eestis on lapsevanemal põhiseaduslik õigus valida oma lapsele kool, kuid kohalik omavalitsus saab siin lapsevanemaga koostööd teha. Ukrainlaste puhul on lapsevanemad arvatavasti samuti oma valiku teinud ning valinud venekeelse kooli, kuna peredel on täna selliselt lihtsam, aga pikemas perspektiivis kindlasti nii ei ole.

Tõnis Lukas andis ülevaate olukorrast ning sõnas, et Eesti haridussüsteem läheb täiel määral üle eesti õppekeelele. Kui ukrainakeelsetest lastest peaks mingi hulk lapsi pikemaks ajaks Eestisse jääma, siis satuvad nad varem või hiljem täiel määral eestikeelsesse haridussüsteemi. Eesti Hariduse Infosüsteemis on registreeritud üle 6600 sõjapõgenike lapse ning nendest on eestikeelses haridussüsteemis ligi 5100 õpilast. Venekeelsete koolide keelekümbeluses on 650 õpilast ning venekeelsetes lasteaedades või koolides on 1500 põgenikust õpilast. Minister lisas, et näitajad ei jagune selliselt, et tegemist oleks ainult Tallinna teemaga. Tartus ütlesid eestikeelsed koolid kohe, et kõigi põgenike jaoks kohti ei ole. Tartus käib nii lasteaedades kui ka koolides juba üleminek eesti õppekeelele. Ka vene õppekeele koolides olles satuvad õpilased eestikeelsesse haridussüsteemi, kuigi see on natukene pehmem üleminek. Tallinnas suunati põgenike lapsi aga rohkem eestikeelsetesse koolidesse. Nüüd, sügise eel, on Tallinnas võetud vastu mitmeid hariduspoliitilisi otsuseid (näiteks tasandusaasta). Kui lapsed eestikeelsetesse koolidesse ei mahu, siis on alternatiiv teha ka õhtuseid vahetusi või suunata lapsed Tallinnast välja. Kahjuks kaasneb Tallinnast välja suunamisega tihti vanemate töökohtade puudus. Seetõttu on mingi osa lastest venekeelsetes koolides, kus eesti keele osakaal lähiajal igal juhul tõuseb.

Siim Kiisler küsis, kuidas kollektiivse pöördumise esitajad defineerivad oma ettepanekus toodud sõnastust „Eestisse elama asunud lapsed“ ning palus selgitust pöördumises kasutatud lausele, mille kohaselt Eesti kool on see, kus õpe toimub valdavas enamuses eesti keeles. Kiisler küsis, kas Eesti kool ei peaks olema 100 % eestikeelne.

Kristina Kallas vastas, et pöördumises esitatud seaduse muudatuse jõustudes saab defineerida kui Eestisse elama asuvad koolikohustuslikud lapsed, st sisserändajate lapsed. Neid lapsi, kes juba on haridussüsteemis, ei pea ringi tõstma hakkama. Erakonna Eesti 200 vaates on eestikeelne kool see, kus õppekeel on 100% ulatuses eesti keel.

Liina Kersna sõnas, et seaduse kohaselt on 60/40 õppekeele suhtega koolid eestikeelsed koolid. Kersna nõustus, et riigikeelsetes koolides võiksid olla keelekümbeluse klassid, st kool ise on eestikeelne kool, kuid paindlikke võimalusi on võimalik korraldada ka näiteks keelekümbelusemetoodika põhjal.

Tõnis Lukas nõustus ning lisas, et täpselt nendel alustel on koostatud ka eespoolt toodud statistika.

Marko Šorin viitas Quebeci näitele ning küsis, kas see on ka hea, et lapsed on sunnitud niimoodi õppima ning kas see annab kvaliteetse hariduse. Šorin palus kinnitust väite kohta, et lapsevanem saab valida lasteaia, kuid kool on siiski elukohajärgne.

Kristina Kallas vastas, et Eesti põhiseaduses on paragrahv (§ 37), mis ütleb, et kõikidel lastel on õigus saada eestikeelset haridust. Kui lapse geograafilises piirkonnas ei ole mitte ühtegi eestikeelset kooli, siis on lapsevanemal põhiseaduslik õigus nõuda, et tema laps saaks käia eestikeelses õppes. Kahjuks ei ole Eesti riik seda põhiseaduslikku paragrahvi suutnud 30 aasta jooksul täita. Näiteks on Ida-Virumaal palju lapsevanemaid, kes ei ole kunagi saanud õigust oma last panna eestikeelsesse kooli, sest kohalik omavalitsus ei ole seda neile võimaldanud. On palju juhtumeid, kus lapsevanemal ei ole valikut oma last eestikeelsesse kooli panna ning laps tuleb saata venekeelsesse kooli.

Kallas on veendunud, et eestikeelset haridust on muukeelsele lapsele võimalik anda väga halvasti niimoodi, et ta ei saa hakkama ja ta ei saa ka keelt selgeks. Samas, on eestikeelset haridust võimalik anda ka väga hästi selliselt, et ta saab selgeks nii keele kui ka kultuuri- ja sotsiaalse taustsüsteemi. Kallase sõnul on Eestis nii seda kui ka teist praktikat. Need, kes on eestikeelsele õppele ülemineku vastu, toovad halbu näiteid, mida on ka olemas. Välja toomata jäetakse aga head näited, mida on kindlasti rohkem. Eesti ei lähe üleminekureformi tegema n-ö tühja koha pealt, kuna Eestil on juba 20 aasta pikkune suurepärase keelekümblyse kogemus ja tulemused. Keelekümblyse mudel ongi üle võetud Quebecist. Eesti ainukene probleem keelekümblysega on, et keel saadakse küll selgeks, aga sotsiaalne taust jääb saamata, kuna keelekümblysklassid on vene õppekeelega koolides. Kui eestikeelne kool hakkaks samuti keelekümblysklasse avama ning avaks oma ukse lastele, kes ei ole eesti emakeelega, siis oleks võimalik saavutada veel paremad hariduslikud tulemused.

Helle-Moonika Helme sõnas, et eestikeelsele haridusele üleminek ei tohi puudutada eestikeelseid koole, kuna see on ainus viis rahvusena ellu jääda ning säilitada eesti keel, mis teeb eestlastest kultuurirahva. Eestikeelsele haridusele üleminek peab hõlmama ainult venekeelset kooli, st koole, kus õppekava omandatakse vene keeles 60/40 süsteemis. Helme lisas, et Quebeci näide Eesti puhul ei päde, kuna Eesti on oma keelega rahvusriik.. Kanada keelt ei ole olemas.

Helme sõnas, et immigrantide lastele peab olema tagatud riigikeelne õpe, aga see eeldab hoopis teistsugust lähenemist. Helme küsis ministrilt, kas eestikeelsetele koolidele on tulnud suunis, et kui nad ei ole võimelised immigrantidele eestikeelset õpet andma, siis tuleb neid õpetada venekeelse programmi järgi.

Tõnis Lukas vastas, et sellist suunist koolidele antud ei ole ning õppetöö toimub Eesti õppekava alusel. See, kuidas muukeelset õpilast koolis toetatakse, on juba erinevate meetodite küsimus.

Ülle Matsin lisas, et koolidele on antud soovitus korraldada Ukrainast saabunud õpilaste õppetöö sellist, et nad saaksid alguses paari semestri jooksul intensiivsemat eesti keele õpet. Rahaline toetus on võimaldanud koolidel värvata inimesi, kes on õpilastele keelekeskkonnaga kohanemisel toeks.

Kristina Kallas sõnas, et Quebec on provint, kus erinevalt muust Kanadast (riigikeel on inglise keel) kehtib üks ametlik keel, milleks on prantsuse keel. Quebeci elanikud püüavad samuti oma keelt ja kultuuri kaitsta. Quebeci näide on Eestile 100 protsenti kohane, kuna sissereanne Eestisse on samuti valdavalt slaavikeelne.

Liina Kersna tegi ettepaneku suunata kollektiivne pöördumine Haridus- ja Teadusministeeriumile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks.

Siim Kiisler tegi ettepaneku toetada kollektiivses pöördumises toodud ettepanekut ning algatada põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatus, mille kohaselt suunatakse edaspidi kõik Eestisse elama asunud lapsed õppima kodulähedasse eestikeelsesesse kooli. Kiisler palus esitatud ettepanekut ka hääletada.

Liina Kersna pani hääletusele ettepaneku suunata kollektiivne pöördumine Haridus- ja Teadusministeeriumile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks.

(Poolt: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnsjaka-Kubits, Marko Šorin, Tõnis Mölder, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi; vastu: Siim Kiisler; erapooletuid: 0)

Liina Kersna pani hääletusele ettepaneku algatada kollektiivses pöördumises toodud seaduse muudatus.

(Poolt: Siim Kiisler; vastu: Tõnis Mölder, Helle-Moonika Helme, Liina Kersna, Signe Kivi, Jaak Juske, Heidy Purga; erapooletud: Viktoria Ladõnsjaka-Kubits, Marko Šorin)

Otsustati:

1.1. Suunata kollektiivne pöördumine Haridus- ja Teadusministeeriumile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks (Poolt: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnsjaka-Kubits, Marko Šorin, Tõnis Mölder, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi; vastu: Siim Kiisler; erapooletuid: 0)

2. Riigikogu otsuse „Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine“ eelnõu ettevalmistamine

Liina Kersna selgitas, et Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme tagasikutsumise ja uue liikme nimetamise põhjuseks on Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme Peeter Rahneli Riigikogu liikme volituste lõppemine 2022. aasta 3. juunil.

Helle-Moonika Helme sõnas, et Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon teeb ettepaneku nimetada Rahvusraamatukogu nõukogu liikmeks Riigikogu liige Ruuben Kaalep. Tegemist on sügavalt kirjandusliku taustaga inimesega, kes tunneb sügavat huvi Eesti rahvuskultuuri vastu ning on tugeva rahvusliku selgrooga.

Heidy Purga küsis, kas komisjonile laekus ainult üks ettepanek.

Liina Kersna kinnitas, et tähtjaks laekus ainult üks ettepanek ning proteste ei esitatud. Kersna tegi ettepaneku kutsuda Eesti Rahvusraamatukogu nõukogust tagasi Peeter Rahnelt ja nimetada nõukogu liikmeks Ruuben Kaalep.

Liina Kersna tegi ettepaneku kiita heaks eelnõu tekst ja seletuskiri, esitada eelnõu täiskogule ning määrata juhtivkomisjoni esindajaks Heidy Purga. Teha ettepanek, juhul kui Riigikogu juhatus võtab eelnõu menetlusse ja määrab selle juhtivkomisjoniks kultuurikomisjoni, võtta eelnõu täiskogu päevakorda ning viia läbi lõpphääletus neljapäeval, 22. septembril.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek kutsuda Eesti Rahvusraamatukogu nõukogust tagasi Peeter Rahnelt ja nimetada Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikmeks Riigikogu liige Ruuben Kaalep (Poolt 5: Tõnis Mölder, Marko Šorin, Helle-Moonika Helme, Signe Kivi, Jaak Juske; Vastu 0; erapooletuid 4: Siim Kiisler, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Liina Kersna, Heidy Purga)

2. Kiita heaks eelnõu tekst ja seletuskiri ning esitada eelnõu täiskogule (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

3. Juhul, kui Riigikogu juhatus võtab eelnõu menetlusse ja määrab selle juhtivkomisjoniks

kultuurikomisjoni, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 22. septembril (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

4. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Heidy Purga (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

3. Riigikogu otsuse „Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine“ eelnõu ettevalmistamine

Liin Kersna tutvustas, et komisjonile on oma kandideerimissoovi esitatud 6 inimest. Kõik kandidaadid on ka kirjalikult kinnitanud, et vastavad seadusega sätestatud nõudele, et Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liige ei tohi olla 1) ERR- i juhatuse liige, prokurist ega audiitor, 2) meediateenuse osutaja juhtorgani liige, 3) füüsilisest isikust ettevõtja meediateenuse osutaja tähenduses, 4) lepingulistest suhetes mis tahes meediateenuse osutajaga, 5) meediateenuse osutaja osanik, aktsionär või liige ega 6) Vabariigi Valitsuse liige.

Kahe võrdselt enim toetust leidnud kandidaadi vahel korraldati teine voor, milles jagunesid hääled samuti võrdselt.

Tõnis Mölder tegi ettepaneku lükata kandidaadi valimine edasi.

Liina Kersna pani hääletusele Tõnis Mölderi ettepaneku lükata edasi nõukogu liikme kandidaadi valimine (ettepaneku poolt: Tõnis Mölder, Marko Šorin, Helle-Moonika Helme; vastu: Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Signe Kivi, Liina Kersna, Heidy Purga, Jaak Juske; erapooletu: Siim Kiisler).

Kolmandas voorus osutus kahe kandidaadi vahel valituks Sulev Valner, kes sai 5 häält, teine kandidaat sai 2 häält.

Isikuandmete kaitsmise huvides ei avalikustata valituks mitte osutunud kandidaate.

Liina Kersna tegi ettepaneku nimetada Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmeks Sulev Valner, kiita heaks eelnõu tekst ja seletuskiri ning esitada eelnõu täiskogule. Juhul, kui Riigikogu juhatuse võtab eelnõu menetlusse ja määrab selle juhtivkomisjoniks kultuurikomisjoni, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 22. septembril. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Heidy Purga

Otsustati:

3.1 Teha Riigikogule ettepanek nimetada Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjast Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmeks Sulev Valner (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

3.2. Esitada eelnõu täiskogule (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

3.3. Juhul kui Riigikogu juhatuse võtab eelnõu menetlusse ja määrab selle juhtivkomisjoniks kultuurikomisjoni, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 22.09.2022 (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

3.4 Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Heidy Purga (konsensus: Liina Kersna, Helle-Moonika Helme, Viktoria Ladõnskaja-Kubits, Tõnis Mölder, Siim Kiisler, Marko

Šorin, Heidy Purga, Jaak Juske, Signe Kivi)

3. Info ja muud küsimused

Muid küsimusi ei tõstatatud

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija